

~~1199-10~~
~~4.~~
А. А. ФАӘЕЈЕВ

**СОРТОВКА ЛЕҒАН
РУЧНӨЈ ИНСТРУМЕНТJАС
ДА КЫҒИ НАЈӨС ВІҒНЫ**

**НАРКОМҒАЖПРОМЛӨН ЫҒА ЛЕҒАН ИҢ
Мәскуа — 1934**

А. А. ФАДЕЕВ

Коми-3
3-1457

СОРТОВКА ЛЕҖАН РУЧНОҖ ИНСТРУМЕНТJАС ДА КЫҖИ НАЈӖС ВІҖНЫ

Г.П.Б. в Лнгр.
Ц. 1934 г.
Акт № 701

НАРКОМТАЖПРОМЛӖН ЫГА ЛЕҖАН ІН
МОСКВА—1934

Редактор Н. Шахов

Техн. редактор Р. Нейман

Издательство НКТП № 360. ТП-60-2-3. Сдано в набор 1/VI-34 г. Подписано к печати 26/VIII-34 г. Формат бумаги 82×110/32. Печ. листов 1³/₄. Знаков в печ. листе 50 000. Тираж 750. Уполн. Главлита В-75405.

17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

СОРТОВКА ЛЕҖАН РУЧНОҖ ИНСТРУМЕНТЈАСЛӨН РОЛЫС СОРТОВКА ЛЕҖӨМЫН

ССРС-са социалистическөй строителство өд быд во содтө производственнөй заданнөјас, щөктө сөлөмсанжык да возмөстчөмөн бостчыны сортовка ужө да кадын тыртны промфинплан. Сіјөс позө вөчны сортовка уж механизирүтөмөн, рационализаторскөй меропријатіјөјасөн да правілнөја труд организујтөмөн, сортовка ужө социалистическөй формаа да метода ужалөм пыртөмөн, өніја сортовка леҖан инструментјас, кодјас өні подув инструментјас вөрлеыслөн, бурмөдөмөн.

Медым тыртны сортовка заданнө, өні, правілнөја труд рационализүтөмыс кынқи, шук колөны сортовка леҖан бур, исправнөй инструментјас.

Сывөсна быд вөрлеыслы колө бура төдны, кықи пөльзујтчыны сортовка леҖан быд пөлөс инструментөн, кықи сіјөс исправнөја візны.

Ас особенностјас сертіыс став сортовка ужсө позө јукны со мыјда пелө: 1) пөрөдчөм, 2) крајјасөм, 3) увјысөм, 4) поткөдчөм, 5) лөсјысөм да 6) ошкуровка.

Өні мі візөдлам, кушөм іменнө инструментјас колөны таяө урчитөм ужјассө вөчны.

I. ЧЕРЈАС

Чер ковмылө быдсама уж вылын, народнөй овмөсса быд отраслын.

Онi ССРС паcтаын лыддысcө 30 кымын сорт чер, кустарној производствојас вылын вöчöм черјас кынзi.

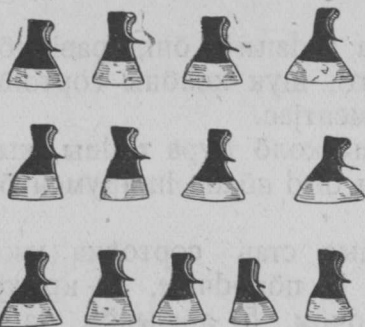

1 сер. Америкаса черјас.

2 сер. Швецијаса черјас.

Важөн, революцијаоэ, мијанын 100 кымын сорт чер вöлöмa, щöщ заграңиcа черјаскöд (америкаса, швецијаса да с. в.).

Медым местнöј ужалан ногјас да прiвычкајас сертi черјас лезны, најöс вöчiсны уна пöлöс производствоcын. Сiјөн i вöли зев уна пöлöс чер (3 сер.).

3 сер. - Уна пöлöс черјас.

Сортовка лезан iнструментјас подув поставщикыс Уралса, Војвывса да Сiбырса вөр промышленносты Златоустовса механической завод. Сени вöчöны подув тiпа черјас, кущöмöс петкöдлöмa 4 сер. вылын.

Колö шуны, мыј златоустовса черјас шогманöсжык плöтныкјаслы да кер лöсјыны, вөр пöрöдны најö омöла шогмöны. Сiјö сыпонда, мыј заказщикјасыс — вөр промышленностса предпрiятiјöясыс — оз iндыны заводыслы кущöм iменнö колöны вөр лезан черјасыс.

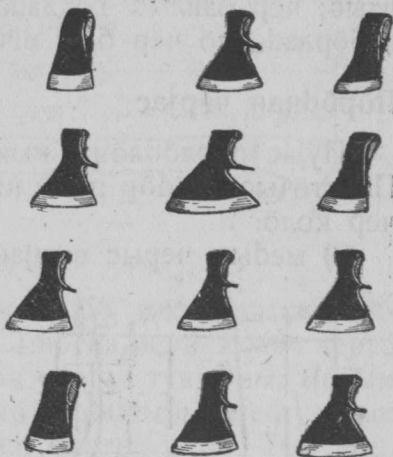
Онöэ подув ужалыс кадрөн сортовка вылын вö-

ліны местнőй крестана. Быд тőв пуксїг, ас черјасѳн, кодѳн став пѳлѳс гортгѳгѳр кераган ужсѳ вѳчѳны, мѳдѳдчылїсны најѳ сортовка вылѳ.

Најѳ велалѳмаѳс нїн сещѳм чер дорѳ, кодѳн позѳ керасны, поткѳдчыны, лѳсјысны, плѳтнїчајтны да с. в. Нѳшта, важ ужалан ногѳн ужалїгѳн быд пѳлѳс сортовка уж вѳчны торја їнструментјас ужалысјасысез вермыны лѳсѳдны, быт вѳлі лѳѳ ѳтї черѳн ужавны.

Сѳмын постѳјаннѳй вѳр ужалысјас кадр лѳсѳдѳм да соціалїстїческѳй формаа труд органїзујтѳм, кор став сортовка лѳзан процессыс јуксысѳ торја елементјас вылѳ, отсаласны лѳсѳдны аслыссама формаа вѳрлѳзан їнструментјас быд пѳлѳс сортовка ужѳ. Уна сї-

кас сортовка їнструментјасыс колѳ бѳрјыны медшогмана їнструментјассѳ, прѳверїтны најѳс уж вылын, колѳм сертї вежны налыс формасѳ да ыждасѳ, быд сортовка ужлы вѳчны бур укладыс їнструментјассѳ.

4 гер.

Чер јукѳнјас

Тајѳ нїгаын мї пондам сорнїтны быд чер јукѳн јылыс торїѳн, сывѳсна жењыѳїка вїсталам чер јывсыс. Черлѳн ем кык главнѳй торјас: ѳтїыс, металлыческѳй јукѳныс, шусѳ чер ѳн; мѳдыс, пу јукѳныс, шусѳ чер пуѳн. Черпуыс сујсысѳ черас.

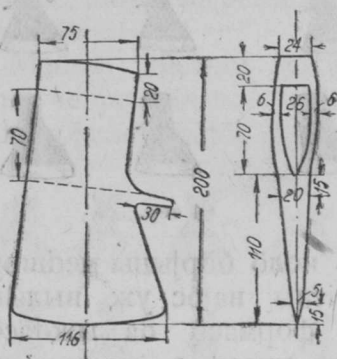
Металлыческѳй јукѳнлѳн (черыслѳн) ем аслас јукѳнјас 1) тыш, кѳнї емѳс тыш веркѳс, тыш

бокјас да черпу сујан роџ; 2) дорыс, кодлөн воҗладорыс шусö нырöн, а бөрладорыс—бөжөн. дорыс јостөм пелöсә, коді лоö полотенно бокјас виџ крестасөмыс, да заточка пелöсә, коді артмө заточка виџас крестасөмыс; 3) чер бан, чер дорсö чер тышкөд јитыс; чер банлыг воҗладорсö помалö чер ныр виџ, а бөрладорсö чер бөж виџ.

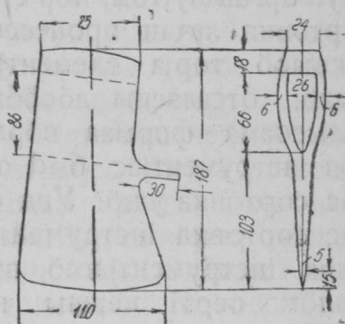
Пөрөдчан черјас

Пујас пөрлөдлөны кык воропа пілаөн пілітөмөн. Піліттөҗыс војдөр пусö шупöны. Шупсыны со кушөм чер колö:

а) меҗым черыс вынјаыс, јона керыштö;

5 сер.

6 сер.

б) меҗым чер дорыс быд керыштігөн бура пуас пырас;

в) меҗым черыс керыштөмінö оз топав, оз сібды;

г) меҗым чаҗыс бура торјавліс;

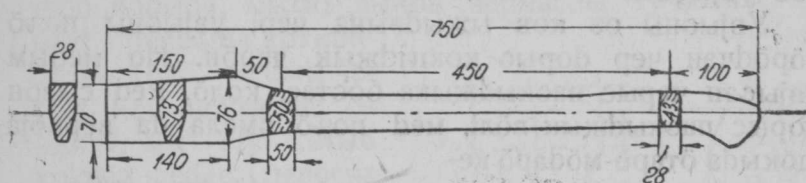
д) меҗым вөлі јон, мөдногөн: сіјö меҗ оз піңөссы, оз көрлас чорыд пујас кералігөн;

е) меҗым чертö поҗіс кокніа төчітны, торја вын пуктытöг, торја пріспособленьнөјастöг.

Сывөсна пөрөдчан чертö колö лөсөдны оз зев паскыд дораөс, но лечыдөс. Черсö төчітны колö 20° пелөсөн.

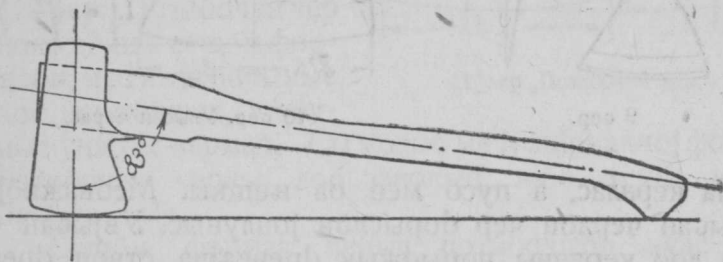
Чертö сөкыджыкөс колö бөрjыны, мед сijö чорыджыка керыштас. Төдөмыс, чорыджыка керыштөмыс рабочөj вын сажын щöщ лөö-i.

Уралса научно-исследовательскöj лесопромышленнöj институт бөрjис пөрөдчысжаслы кык тип чер: öтыис сөкыд,—jон ужалысжаслы (1 гижла), мөдыс кокнi,—вынтөмжык ужалысжаслы (2 гижла).

7 сер.

Но черыдлөн чорыджыка лiбö небыджыка кучкөмыс jешщö черпу сажас. Сывөсна щук колö черад сещөм формаа да сы куца черпу тувjавны, медем рабочөjлы вöли кокнi, удобнö пөрөдчыны, мед унжык вермас вöчны. Медбурөн сы могыс лөö 7-d сер. вылын петкөдлөм черпу.

8 сер.

Медбөрjатор, мыj колö сещөм бура-жö төдны черөн ужалигөн, черпусö сажтөмыс. Сажитны колö щук сiji, медем сажитан пелөсыс, мөдногөн, тыш шөртi да дор шөртi нуодан вiз черпу оскөд крестасан пелөсыс вöли колана ыжда. Пөрөдчан черлы

черпусо правільножа сафітом петкөдлөма 8 сер. вы-
лын, черпу сафитан пелөсыс сені 83°.

Увјысан черјас

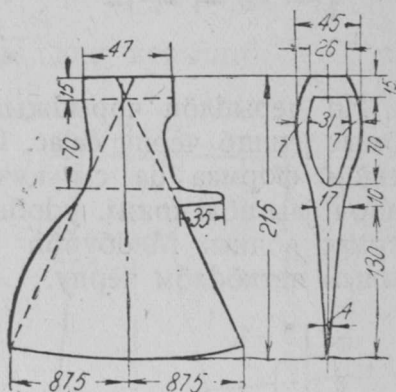
Мөд сортовка ужөн, кытчө аслыссама чер колө,
лоө увјысөм.

Увјысны оз ков ыжыдвына чер; увјысны поңо
пөрөдчан чер дорыс кокнѣджык черөн. Но медым
увјысан черыс паскыджыка бостас, колө, мед сылөн
дорыс паскыджык вөлі, мед поңо смела да вернөжа
щөкыда өтарө-мөдарө ке-
рыштавны.

Чер дорсө колө бура
төчитны, мед увјассө шы-

9 сер.

10 сер. Увјысан черас.

лыда кералас, а пусө мед оз нещкы. Медважнөжыс
увјысан черлөн чер дорыслөн јонлуныс. Увјысан че-
рөн лоө керавны чорыджык древесина ствол древе-
сина дорыс, сывөсна сјјөс буржык металлыс колө
вөчны пөрөдчан чер дорыс.

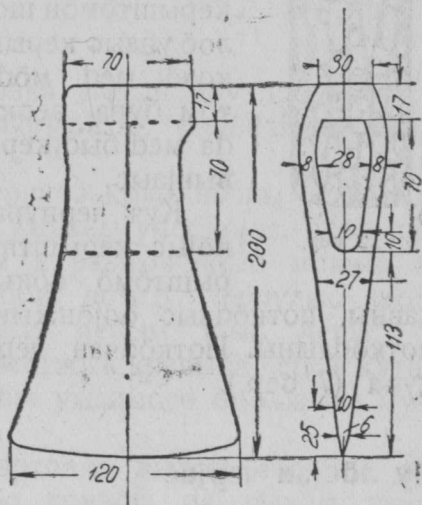
Увјысны медшогманаөс асланыс форма серті
9-d да 10-d серпасјас вылын петкөдлөм черјас.
Өтіыс (9-d серп вылас) кокнѣ чер, мөдыс (10-d сер.
вылас) сөкыджык, кызжык увјас увјыны, вынажык ра-
бочөјлы ужавны.

Увјысан черлы черпусо бур вочны кучта сер-
тыс, форманас да ыжданас 8-д сер. вылын петкөд-
лөмкөдөс.

Поткөдчан черјас

Поткөдчан черјаслы колө лоны сөкыдөн, мед
најо чорыда, ыжыд вынөн вермасны кучкыны. Не-
быд древесина поткөд-

лгөн колө, медем че-
рыс керыштөминас оз
сібды, мед сijo сетыс
кокня шедас. Сывөсна
поткөдчан чер (тупича)
дорыш вөчоны кызжы-
көс, мед ачыс черыс,
дорысаныс тышөзыс,
вөлі шылыд (11 сер.),
мед поткөдчигас пуас
бура пырас да мед ке-
рыштигас китө оз јонты
(12 сер.). Поткөдчан чер
колө вөчны сещөм фор-
маөн, мед поткөдчыныс
лоө кокниджык, а вөч-
ныс унжык верман. Сы
могыс медраціоналној
формаөн поткөдчан чер-
лы лоө вескыд либө
неуна мылкја банјаса
клин.

11-сер. Поткөдчан чер.

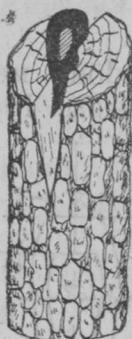
Сещөм формаа черыс поткөдчигөн пуас пыдө
пырө, оз јона ыртчы поткөдөм дорјасас (13 сер.).

Поткөдчан чер дор оз ков јоса төчитны, өд ар-
талөма сijөн не вундавын пу слөјјассө, а орјөдлыны
најөс.

Практика петкөдлө, мыј поткөдчан чертө медбур
төчитны 35—40°-а пелөсөн.

древесина институтлөн опытјас петкөдлөны, мыј мед-

бур поткөдчан черөн лоо 11-д сер. вылын петкөдлөм чер. Уна ем поткөдчөмын поткөдчан черпу сажас. Черпу кузтасо лөсөдөны чер сөкта сер-

12 сер.

тыс да поткөдлан чуркајас кузта да кызта серті. Вывті куз черпу, кызі кодсурө сөветүјтөны вөчны, оз ков вөчны. Кыз чуркајас өтчыд керыштөмөн шоча потлөны, лоо унаыс керыштны. Сізкө колө, мед мөдыс керыштөм бура вескаліс потасас да мед быд керыштөм вөлі вынјаыс.

13 сер.

Куз черпунад лоо лішнөјыс керыштны, важ керыштөмө сөкыджык вескавы, поткөдчыс өдјөнжык музө, ещажык вермө поткөдлыны. Поткөдчан черпу медбур вөчны 75 см куза (7 сер.).

Пу лөсјан черјас

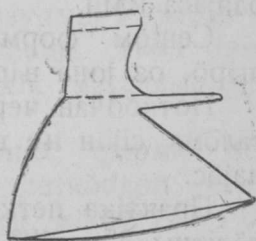
Лөсјысан подув уж вөрын шпалјас да брусјас лөсјөм. Сіјө уж вылө колөны вөсны да паскыд дора черјас. дор пастасө бөрјөны вөчан тор веркөс паста

14 сер. Шлыт чер.

15 сер. Тесак чер.

16 сер.

сертыс. Сіз, экспортној шпалјас лөсјыны колө паскыджык дора чер (14 сер.) аслыным шпал лөсјан черјасыс (15 сер.).

Medса шогмана лөсјысан черөн аслыным шпал вөчны позө сөветүјтны вөлөрдаса тпа тесак-чер, kodöc петкөдлөма 16-d серпас вылын.

Черпу куътасө колө вөчны унавылө 60 см.

Плөтнечајтан черјас

Плөтнечнөј уж сортовка вылын абу подув уж, а сөмын отсасан, шуам: пурјасігөн, кылөдчигөн, тујјас вөчөмын да с. в.

Плөтнечнөј черлы черпусө колө вөчны жеңыдөс, унавылө 50 см куътас, ужавны удобнөјөс, бура шылөдөм веркөсөн, медем керасігөн кыд кокнја да гылыда ветлас. Улысладор помсө черпулыс колө неуна кызөнжык колны, медем кыс черыс оз вилскөбты, мед позіс повтөгжык крепыда черсө кутны да правілнөјжыка керасны ужалыссө омөлжыка музтөмөн.

Плөтнечнөј черөн сортовка вылын лөсјоны пу, кералөмөн ордөны сіјөс точнөја да чістөја ужсө вөчөмөн.

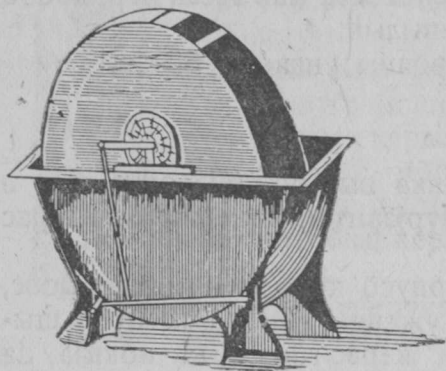
Сы могыс колө, медем плөтнечнөј черыд вөлі вөсны да паскыд дора, бура төчитөма, позө сіјөн керасны унаногөн (в различных положениях). Плөтнечнөј черөн керасіг чорыда кучкалөм оз ков, сывөсна плөтнечнөј чер сөкта позө лөгөдны 1200—1500 гр-өз.

Черјас төчитөм

Өнөз чер төчитөм вөлө чун пырысмоз візөдісны, төчітлісны кызі кодлы думыштчас, мыјөнсүрө, кызсүрө. А збылвылас чер төчитөмыд зев ыжыд ответственнөј уж, сы сајын ужалыслөн труд производи-

тельность, нажоткаыс, инструменти слон ужалан немыс.

Унаон лехтоны черсо напелокон, а сыыс ужыслы да черыслы зев омол. Напелок зев оджо вушто чербансо, дорсо лехто грубожа, оджо быродо черсо.

17 сер.

Чертю точитны колю котодом точила изюн (17 с.), сыборын справитны выын либо ваын котодом небыд зудюн (лопаткаон) да воликти заводитны керасны.

Правильножа точитны да зуджавны сортовка лезан инструментяс колю пуктыны специальной

мортос, опытнойжык ворлежысяс повсыс. Гетны сылы точитчан приспособленьюяс да мед тождысо сортовка лезан инструментяс понда, мед бура точитас да правиталас нажос.

Черпу вочом

Черпу колю вочны сы серти, кушом уж выло черсо лосодоны. Подув ыждажасон куза ногыс лоны 75 см, 60 см, 50 см.

Черпу колю вочны зонвиза, кос, вескыд сложа пуыс. Черпу позю вочны кыжыс, пелысыс, клоныс да мукодыс.

Черпувыло индом куза болванкаяс лосодоны возыв, поткодлоны 45 × 90 миллиметра вомона площадка брусяс выло, течоны штабелжасо да костоны.

Кор болванкажасыс космасны, модногон, кор наын ваыс колас унавыло 12%, позас вочавны наыс черпуяс.

Черпу веркөссө зев бура шылөдөны рашпилөн да кланыча бумагаөн.

Сөмын помсө, черас сујан инсө, грубөја вөчөны; сеті помөз лөсөдөны черсө тувјалігөн-нын чер тыш роҗ сертіыс.

Чер тувјавны колө зев правілноја, мед чер дорыс вөлі өтвестын тыш шөрти да черпу ос шөрти мунаи плоскосткөд, медем черыд вөлі колан сасітан пелөса.

Медем чер тувјалөмыд правілној лоө, војдөр черпусө мөләтөн кучкалөны, тувјалөны, да віҗөдөны, кызі черыс воҗө мунө, кыті мешајтө сылы воҗө лучкі мунны; сесса черсө бөр перјөны да черпусыс мешајтчан інјассө вөлышталөны. Сыбөрын вылыс черпусө тувјалөны. Сізі вөчөны, кытчөҗ черыс правілноја оз пуксы.

Медем черпуыс оз лег, черыс уҗалігөн оз ус, сіјөс крепітөны. Кор черпусө мічаа-нын тувјаласны, крепітан черпу помас вөчөны кык щел—өтісө куҗа ногыс, мөдсө вомөнөн. Щел жуждаыс мед лоө тыш кучкалан веркөс ыҗдаыс. Сіјө щелјасө тувјалөны кос кыҗ, дуб лібө мукөд чорыд породаыс вөчөм тув.

II. ВӨР ПІЛІТАН ПӨПЕРЕЧНӨЈ ПІЛАЈАС

Кык воропа піла

Мөд колан інструментөн сортовка вылын лоө пөперечнөј піла.

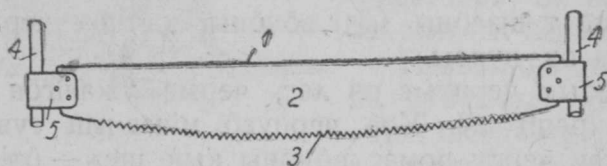
Ем зев уна пөлөс пөперечнөј піла ыҗда сертіыс, форма сертіыс, піңјас форма сертіыс, да ставныс најө бурлунбоксаыс (качество) абу зев ошканаөс.

Пілаыд бур секі, кор сіјө бөр сетчыс (упругөј), кор поҗө піңјассө коланвыја разведітны најөс чеглавтөг, кор бура кеслыссө, пілітчігөн разводјасыс топалөмыс оз вескавын, мөдногөн, шоча-кө колө піңјассө правітны.

Став тајо урчитом пондаыс пілајас вөчөны высо-
косортнөј укладыс. Мед піла полотноыс ставнас өт-
код закалаа вөлі, металлсө вөчөны терміческөј (шо-
ныд) обработкаөн.

Унаыс овло, піла жынјын піңјасыс небыдөс, кок-
һиа разводитчөны да кеслысөны, а мод жынјас пің-
јасыс зев рөшкыдөс, некущом ногөн он вермы
најөс һи разводитны, һи кеслыны, — чегласөны.

Пөперечнөј пілалы бур металл кынзі колө, мед
сіјөс вөрлеңыс бура віңас. Пыржык мјан вөрлеңыс-
јас омөла төждысөны бура піла віңом понда, а щө-
кыда овло, золанік торксөм помөң шыкөдө піласө,

18 сер.

чегмөнөң. Омөла төждысөны піла понда пілітчігас, а
сіңі-жө і пілітчөм костын. Торја-һын сіјө каңалан
леспромхозса складјасын: уловат помещщенөјасө
чукөрө течөм інструментјас сімөны, чегласөны, ужав-
ны шогмытөмө пөрөны.

Мјан өні вөчөны (воңжык вөчлісны-і) со мыј
куңа пілајас: віт веста, квајт веста, сіңім веста да
с. в. Пөперечнөј пілајас куңтасө бөрјөны пілітан пу
кыза сертіыс.

Пілалөн со кущом јукөнјас (18 сер.):

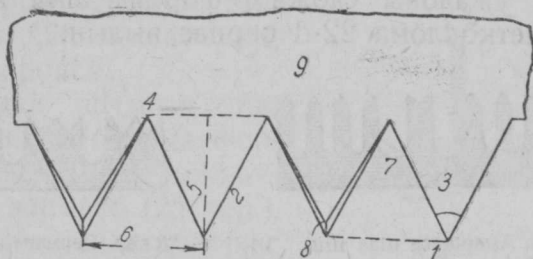
1) полотно, кодлөн улысладор помыс піңа, шусө
вундан јукөнөн; полотноыслөн вылысладорыс шусө
піла мышөн;

2) кык гамер, кодјасөс крепітөма піла полотно
бердас заклопкајасөн, да

3) кык пу вороп.

Быд пін пөперечнөй пілалөн со кушом торја жүкөнжасыс артмөма (19 сер.):

- 1) вылысладор жүкөныс пінҥыслөн шусө пін жылөн;
- 2) пін бокжасыс шусөны пін дорјасөн;

19 сер.

3) пін вылысладорын пін дорышжасыс артман пелөс шусө пін јостан пелөсөн;

4) пін услысладор дорышјас өтлаалан віч шусө пін подөн;

5) пін јывсө да подсө өтлаалыс вескыд віч шусө пін судтаөн;

6) кык пін јыв кост шусө пін восковөн;

20 сер.

21 сер.

Пөперечнөй піла пінјас.

7) кык пін кост шусө піщөгөн, мукөддырјі сіјөс шуоны прөста пінкостөн;

8) лөчтөм пін дор веркөсыс да піла (пін) полотно веркөсыс артмөм пелөс шуоны пін лөчтан пелөсөн.

Міјанын піла пінјаслөн медјона паскалөм формаыс кујімпелөса (20 сер.).

Шочыныка казавлан, кујимпелөса піла піңјаслөн мөд-мөд ногөн вөчөм формајас (15 сер.).

Америкаын кујимпелөса піна пөперечнөј пілаөн керјастө пөштї оз пілтыны.

Сені ужалөны сложнөј формаа піна пілаөн, кушөмөс петкөдлөма 22-d серпас вылын.

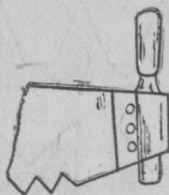
22 сер. Америкаса піла пің.

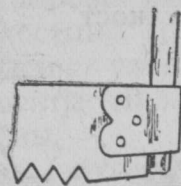
23 сер. Германияса да швецјаса піла пің.

Сложнөј піна американскөј пілаын быд кык лібө нол вундыс пің костын ем өтї шыблалыс пің (а). Сіјөс оз разводітны. Сіјө оз вунды, а сөмын шыблалө ортчөса піңјаслыс вундөм пілнөјпычсө, мөднөгөнкө: весалө пілтан інсө.

Міјанын сещөм піла бердө дышыныка кутчісөны, јон-

24 сер.

25 сер

Пілајаслы гамерјас.

жыка сіјөс дөчөрітны колө-да, кеслыныс сөкыд жык-і-да

23-d серпас вылын петкөдлөма германјаса да швецјаса піла пің формајас. Најө јансалөны сіјөн, мыј налөн первојја да којмөд піныс жыңјаөс, вочаасөны мөд піныскөд.

Піла плотно помјасө, гамерјас отсөгөн, крепітөны пу воропјас. Најөс вөчөны бура костөм пуыс.

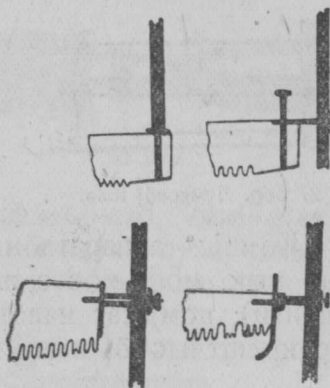
Вороп кузтаыс 20—25 сантиметр.

Гамерјас форманас зев уна сикасөс. Мижанын медјона паскалөма 24-d серпас вылын петкөдлөм формаа гамерјас, кодјас жылө сујоны піла воропсө (25 сер.). Сіјө гамерыс кышкод, кодөс піла полотно бердө крепитөма заклопкајасөн. Сіјө кышас тувјалөны пу воропсө.

Шочжыка адчылан піла бердө крепитөм јоспома формаа гамерјас, кодјас жылө сујоны піла воропсө (25 сер.).

Америкаын піла воропјас крепитөны сізі, кызі петкөдлөма 26-d серпас вылын.

Тази воропјассө крепитөмыс зев практичнөј. Ковмаскө пілитны уна ногөн, ташөм пілаыс вороп положеннөсө 26 сер. Америкаса піла воропјас. позо вежны, модног лөсөдны, кызі колө, лбө весіг зікөз сіјөс бостлыны. Сіјө медса-нын колантор вөр пөрөдігөн, кор піласө пуыс топөдө.

Мукөд пөлөс пілајас

Мукөд пөлөс вөр пілитан пөперечнөј пілајасыс ем лучковөј піла (27 да 28 сер.).

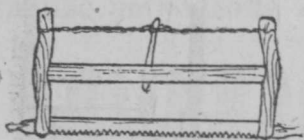
Сіјөн ужалөны сөмын вөсны вөра інын, пілитчө өті морт.

Посны пујас вундавны емөс јешчө ножовка пілајас (29 да 30 сер.).

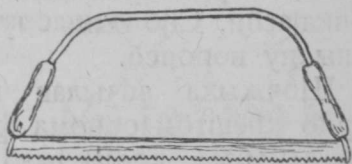
Ножовка-пілаөн пілитчө өті морт, сывөсна сіјө өті воропа, кодөс піла бердас крепитөма заклопкајасөн.

Америкаса ножовкалөн постојаннөј воропыс кынқи ем јешчө запаснөј вороп, кодөс, кор ковмас, крепитөны піла модар помас, кыкөн пілитчыны (30 сер.).

Сортовка ужын пілітчыны јона ошкана шведіјаса піла „Компіс“ „Компіс“ аппарат лөсөдөмә өті мортлы ужавны, а сіјөн верман вөчны кыкворопа пөперечнөј пілаөн мында.

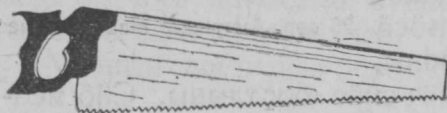

27 сер. Лучковј піла.

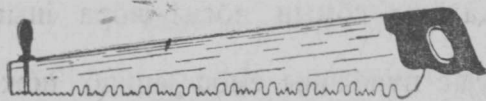
28 сер. Лучковј піла.

„Компіс“ аппаратлөн подув јукөнјасыс со кушө-мөс: кык, мөдә-мөдәс пырыс металлыческөј трубкајас (штанги); помјасас налөн емөс вилкіјас, кодөн штангыс крепітчысө, кызі колө, өтар помнас пу бердө, мөднас муө. Трубкајас-сө вештігөн, кор колө, позө крепітны ортсиса трубка вылысас лөсөдөм сіјөсөн; воө му-нө спіралнөј пружінаа сҗержең, пружінасө

29 сер. Ножовка піла.

крепітөма муфта бердө, кодөс позө вештавы трубкаас кызі колө. Медбөрја јукөнөн аппаратлөн лоө піла полотнойс, кодөс крепітөма пружіна бердас, а пружінаыс пілітчігас вежө аснас мөд мортсө.

30 сер. Амерікаса ножовка.

Піла полотнойс мышсаңыс піңлаңыс пыр өтторја кызаммө, медкыз інө пің бердтіыс. Сыпона позө вөчны золанык развод, сіјө пілітчөмсө кокнөдө, коді медјона төдчө піласө пуас топөдігөн.

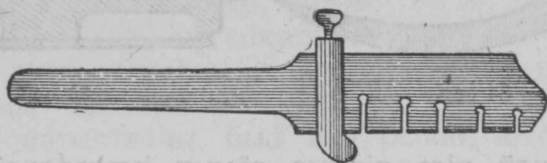
Піла разводітөм

Разводітөмөн шусө піла пің кусінтөм отарө мбө мөдарө. Пөперечној пілајас разводітөны сыпонда, ме-
дым пілітчысы кокніджык вөлі пілітчыны, мөдногөн:
медем пілітан щелыс
пуас вөлі паскыджык
піла полотно кызаыс,
медем пілаыс вөлаыс
ветлас.

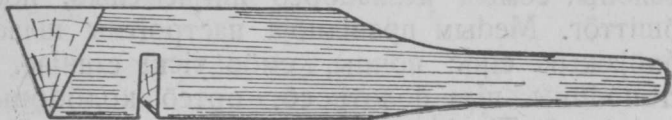
31 сер.

Поэө пілітчыны і
разводіттөм пілаөн, но сіјө зев сөкыд, секі піла по-
лотноыс пондас јона нїртчыны пілітан пуас (піла кыз-
таыс щелыскөд откыза-да), да, кымын пыдө пілаыс

32 сер.

пырас, сымын нїртчөмыс содө, кыз пујас он і вер-
мы пілітныс. Сывөсна піла разводітөм вөрлезылы
зев колантор, сысајын өdjө да кокніа пілітчөм.

33 сер.

Піла піңјас разводітөны разводкајасөн. Најө, фор-
ма сертыс, уна пөлөсөс.

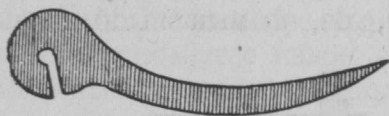
Заграницаын пілајас разводітөны фабрічној раз-
водкајасөн (31 да 32 сер.). Најө удобнөјөс сіјөн,

мыј уна паста прорезаѳ, мѳдногѳн: најѳн поѳѳ раз-
водѳтны уна пѳлѳс кыза пѳла.

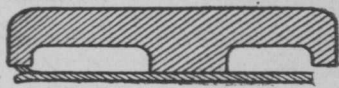
32-d серпас вылын петкѳдлан разводка удѳбнѳј
јешѳѳ сѳјѳн, мыј сѳјѳ рѳгулѳрујтѳ развод ыждајассѳ,
мѳдногѳн: рѳжок ѳтсѳгѳн став пѳнсѳ пѳлаыслыѳ ѳтмѳз
кусѳнтас.

Мѳјанын бѳрја војасѳѳ фабрѳчно-массѳвѳја развод-
ка вѳѳѳм ѳмѳла мунѳс. Мѳјан вѳрлеѳысјас пѳшѳѳ став-
ныс-на пѳлзујтѳѳны пу разводкаѳн (33 сер.), лѳбѳ
кѳртторјыѳ вѳѳѳм самѳј прѳстѳј прѳборјасѳн (34 сер.).

Сѳѳѳм разводкаѳн пѳла разводѳтчыѳсѳ ылѳсас; раз-
водѳтчыны вермас сѳмын дыр ужалыѳ, прѳвычнѳј морт.

34 сер.

35 сер.

Унаыѳ ѳвлѳ, пѳла пѳнлыѳ сѳмын јывладѳрсѳ мыјкѳ-
мында кусѳнтѳм пыѳѳѳ кујтѳгыѳ ужалѳгѳн пѳн куѳаыѳ
кусѳнтасны (сыѳѳсна пѳлѳтчыны зѳѳ сѳкыѳ лѳѳ), ѳѳѳ-
кыда пѳла пѳнјассѳ чѳгјалѳны, пѳласѳ ужавны ѳѳкѳѳ
ѳѳгмытѳмѳ пѳртѳны.

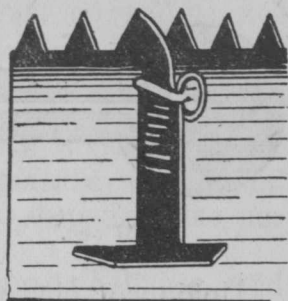
Кѳлѳ бѳстны правѳлѳ пыѳѳѳ, мыј пѳла разводѳтѳгѳн
кусѳналѳны сѳмын јывладѳрсѳ пѳнјасыслыѳ, пѳдуѳѳѳ
вѳрѳшѳтѳг. Медым правѳлѳнѳја настрѳйтны пѳласѳ да
удѳбнѳјажыѳ сѳјѳс вѳѳны, ѳмѳѳ тѳскѳ станјас. Сѳт-
ѳѳ топѳдѳѳны пѳла полѳтнѳсѳ, ѳртсѳ кѳлѳдѳѳны сѳ-
мын пѳнјассѳ. Тѳскѳѳ топѳдѳѳмѳн поѳас правѳлѳнѳјжыѳ,
регыѳджыѳ да кѳкнѳджыѳ пѳлатѳ разводѳтны.

Пѳла разводѳтѳгѳн пѳнјассѳ кѳлѳ кусѳнавны пѳсле-
ѳѳѳѳѳнѳја, вѳјдѳр ѳтар пѳлѳныѳ, быѳ пѳн кѳсмѳѳ-
сѳн, сѳѳѳа мѳдар пѳлѳныѳ — кѳлан пѳнјассѳ.

Развод пастасѳ вѳѳѳны пѳла полѳтнѳ кыза серѳтыѳ
да пѳлѳтан пу серѳтыѳ — чѳрыѳ алѳ ѳѳбыѳ тор кѳсјѳны

пілітны да косёс алі улёс. Кымын чорыд да кос пу-
ыс, сымын ічот развод колё (піңјассё кусіңтёны
0,5 мм-ёз), і мёдарё: кымын ҥебыд да рёшкыд пуыс,
сымын ыжыд развод вёчёны (1 мм-ёз). Гырыс развод
вёчигён бур піңјассё отарё-
мёдарё куснавы піла кызта
жын мындаыс, мёдногён: пілі-
тан щелыс сені лоё кык піла
полотно кыза.

Правіліңјаё піңјассё кусна-
лёма, проверајтёны шаблонкаён
(35 да 36 сер.). Шаблонкајас
овлёны постојанној ыжда раз-
водкааёс (35 сер.) і ҥепостојан-
ној, кодјаслыс ыждасё, колём
серті, поёё лёсёдны мікромет-
ренној вінт отсёгён (36 сер.). Медым проверајтны
разводка, шаблонкасё пуктёны піла плотно вы-
лас да матыстлёны быд пің бердё, віёддёны, пра-
віліңјаё, колан мындаё кусіңтёма сіјёс. Гурё-кё
кущёмкё пің омёлжыка ліёё јонжыка кусіңтёма ко-
ланвыјаыс, сіјёс справітёны, коланвыја кусің лёсё-
дёны. Правіліңја разведітём пілалён піңјасыс мунёны
вескыд віёён, шёрас жёлёбён.

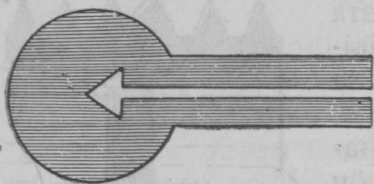

36 сер.

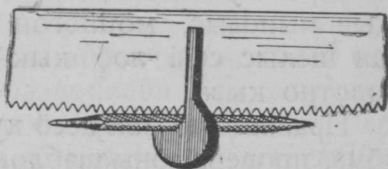
Фуговка

Зев важној да быт колана тор пёперечној піла
кеслытёз лоё сылыс піңјассё фугујтём. Медым пілаыд
бура пілітас, піңјассё разведітёмыс да кеслёмыс абу
тырмымён, колё јешцё, медым піла піңјасыд вёліны
откуёаёс, мёдногён: медым чурвічыс піңјас ез вёвны,
мед пің јывјасыс вёлі артмё плавној чукула віё (мі-
јан пілајас чукула вундан дораёс). Піла піңјассё от-
куёаалёмыс, жужда сертіыс рёвноја вёчёмыс, шусё
фуговкаён. Фугујтчыны поёё самёј прёстёј спосо-

бон, кујимпелөсә напілок отсөгөн, кодөн піласө кеслөны. Колө бостны пу пөв (37 сер.), шөрөдыс вундыштны да вөчны напілок төріг кујимпелөсә роҗ. Роҗас сујны жынвыјаыс напілоксө, а вундөм інас піла плотно вундыс јукөнсө (38 сер.)

37 сер.

38 сер.

Приборсө (фуговкасө) өтарө-мөдарө вешталөмөн сурөны чургөдчөм піңјас, піла лөчтыс сувтөдө при-борсө, кокніііка кіөн лічкөмөн најөс фугујтө.

Піла кеслөм"

Піла фугујтөм да разводітөм бөрын сіјөс кеслөны. Быд піңлыс кеслөны бокјассө вылыс помсыс. Міјанын пілајас кеслөны кујимпелөсә напілокөн, кодјас овлөны уна пөлөс ыждаөс (39 сер).

39 сер.

Посні напілокјас абу зік шогманаөс обыкновен-нөј пөперечнөј пілајас кеслыны, асланыс вундалыс веркөсјасөн оз вермыны бостны пің боксө ставнас-да, лоө быд бок кеслігөн лішнөјыс напілокнас һір-сјөдлыны, лішнөј кад віңны піла кеслөм вылө. Посні

напілокјасөн бур кеслыны посні піңа пілајас (ножов-
кајас, лучковөј пілајас).

Јона гырыс напілокјасөн піла піңјас кеслыны абу-
-жө лөсыд. Обыкновенној пөперечној пілајас кеслігөн
сещөм напілокыс оз төр пің костас, оз вермы кес-
лан пің дорсө бура бостны.

Герјас сертіыс медыдобнөјөс кеслыны кыкпөвса
сера напілокјасөн. Најөн, өтікө, кеслысныс кокні, а мөд-
кө, уна серыс-да, чорыд уклад позө обрабатывајтны.
Сещөм напілокөн кеслөм веркөс шылыджык лоө (шлі-
футөма), а кеслөмыс дыржык олө, дыржык піла пің-
јас оз ныжмыны.

Пің лечмөм арталөны лечтөм пелөс сертіыс, мөд-
ногөн: кеслөм пің дор веркөсыс да пің (піла) веркө-
сыс артман пелөс серті. Сіјө лечтан пелөссө, кызі
і развод ыжда, вөчөны пілтан пу чорыдлун да кос
сертіыс. Кымын чорыд пуыс, сымын ыжыдөс колө
вөчны лечтан пелөссө, мөдногөн: бокладор пің дорсө
колө бостны ічөтжыка; мөдарө, кымын рөшкыд, не-
быд пуыс, сымын лечтан пелөссө ічөтөс колө вөчны,
мөдногөн: бокладор пің дорјассө колө јонжыка бостны.

Кызі дөңөрітны пілајас

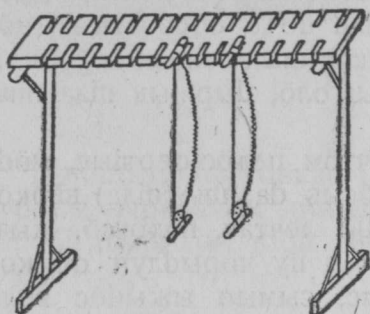
Сортовка леңан інструментјас бөрса, шуам пілајас
бөрса, сортовка вылын јона колө віңөдны, бура на-
јөс віңы, сыыс вөрлеңөмын зев ыжыд пөльза. Ін-
струментјас бура віңөмөн кокніжыка тырө производ-
ственној план, ещажык мунө рабочөј вын, дыржык
тырмөны інструментјасыс, с. в.

Сортовка леңан інструментјасөс ісправнөја віңөм
вылө јона бура колө віңөдны.

Омөла разведітөм ныж пілаөн пілітчігөн лоө уна
вын песны, а производственностыс 50—70% сөмын
бур пілаөн пілітчөм серті. Сіјө јешщө өтчид петкөд-
лө, мыј вөрлеңан інструментјас понда быд лун колө
төждысны.

Медым рабочөјаслы пыр лоө ісправнөј вөр леқан інструментјас, колө лөсөдны специальнөј лечтыс-праві-тысөс, коді пондас төждысны ісправнөја віңны вөр леқан інструментјас бригадалыс, куреңлыс, с. в.

Пөперечнөј піла піңјас колө настраівајтны тіскі станын топөдны сетчө піласө, ортсіас колөдны сөмын вундалыс јукөнсө пілаыслыс — піңјассө. Сі-

40 сер.

зі настраівајтны кокні, удобнө, а медса-һін — правіљнөја настраівајт-чысө.

Пілајас правітны колө шоныд інын. Көзүд іныс пыртөм піла правіттөзүс колө војдөр шонтыны. Көзүд інын-кө ковмас пілатө развоітны, секі војдөр сіјөс шонтөны, карасіна лібө выја ној торјөн һіртөмөн.

Развоітөм да кеслөм пілајас оз ков өтчукөрө локногөн пельөсө шыблавны, а колө определоннөј пөрадокөн өшөдавны нароснө лөсөдөм рамајасө (40 сер.)

Өті піла кеслыс-лөсөдыс вермө лечтыны вөр леқан інструментјас 40—50 ужалыслы.

Вөрлезысјаслы-жө колө бура віңны піласө ужалігас, мыјөн каңаласны көт неыжыд торксөм ілі жугалөм піла вылыс, пырыстөмпыр сіјөс колө справітны, медым піласө шогмытөмөң не воштыны. Сіра пујас пілітігөн, медым кокнөдны ујсө, пілатө колө карасінавны.

III. ОТСАСЫС ВӨРЛЕҚАН ІНСТРУМЕНТЈАС

Вөрлеқан главнөј інструментјасыс өтдор — черыс да пілаыс, вөрын ужавны колөны јешщө мукөд вөр-

лезан приспособленнөјас да инструментјас. Медколан-
јасыс на пыщкыс со кодјас: тувјас (клынјас), кыр-
сысан инструментјас да бергөдлан крукјас.

Тув

Сортовка вылын тув уна ужын колантор. Шуам,
сijөн пөлзүjtчөны пу пөрөдалигөн, мед пуыс пилитигас
пиласө оз топөд да мед пуыс пөрас кодарө колө. Сы
могыс тувсө вочасөн тувјалөны пилтан инас.

Тувјөн пөлзүjtчөны кражасигөн-і, бара-жө сыпонда,
мед пилаыс оз топав, пөлзүjtчөны чуклөс, увја да
закомелістөј пес кражјас поткөдлігөн да гырыс, сө-
кыда потласан чуркајас кьопкајас вылө поткөдлігөн.

Міјан вөрлеысјас омөла пөлзүjtчөны тувјөн, сы
пыддi најө пыржык черөн ужалөны: өтi чер тувја-
лөны мөдөн. А сыыс черјас јона шыкөны, лооны
ужавны шогмытөмөн.

Тувјас овлөны пуыс, вөчөны чорыд пујасыс (дуб,
бук, кыз, с. в.), да металыческөјјас, высокосортнөј
укладыс.

Гөкыда потласан пу поткөдлігөн буржык пөлзүjt-
чыны металыческөј тувјасөн, пу тувјасыс регыд жуг-
ласөны-да.

Металыческөј тувјасөн ужалигөн колөны нөшјас,
тувјасныс.

Кырысан инструментјас

Міјан өнөз керјас кырссөны черөн да гогинөн.
Черөн кырссөны кыз кырса діна керјас, а гогинөн —
вөснi кырса јывјас да вөснi керјас.

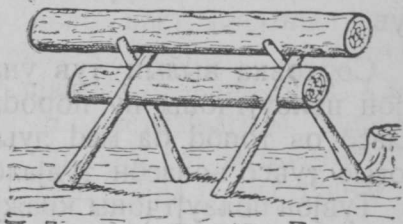
Гогиныс укладыс вөчөм, неуна чукула лечыд пурт,
кык пу воропа (41 сер).

Гогинлыс лечтөны сөмын өтар боксө (пыщкөсла-
дорсө), кодарнас ужалөны, кодарсаыс дорыс вөс-
нiджык. Мөдар дорыс, ужавтөмыс, шусө тышөн.

Вөснi пујас да балансјас кырссöны коҗолјас вы-
лын (42 сер.). Сiҗi уҗавны кокнiджык, уҗалыгыс
озжык муз, уҗалö сувтсөн, оз ков гөрбыласны. Сiҗi
уҗалiгөн производiтел-
ностыс ыжыд.

41 сер.

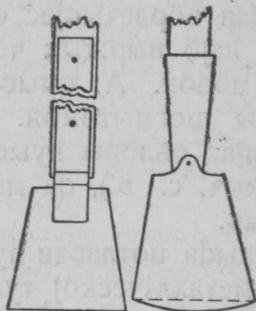
42 сер.

43 сер.

44 сер.

Бөрја кадö пөрөдөм пу заводiтiсны гогнавны не-
мецкöј кырс кулан зырjөн (43 сер.), шведскöјөн-да
(44 сер.).

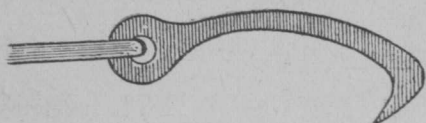
45 сер.

Сещөм зырјасөн кертö кырс-
сыны зев удобнö, уҗыс ödjö
codö.

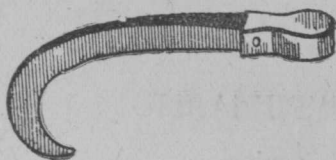
Кер кырссöны сiҗi-жö 45
сер. вылын петкөдлөм гогiнөн.
Сылөн удобствоыс сыын, мыj тащөм гогiннас гог-
насөм кынҗi позö щöщ керсö бергөдлыны.

Быгӧдчан крукјас

Кырсыгӧн, кражјасгӧн, кыскагӧн, кер улыс бокас колаӧм увјас весалгӧн да кер пӧлгӧн кер-

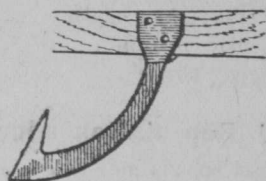
46 сер.

47 сер.

сӧ бергӧдӧны быгӧдчан крукӧн (46, 47 да 48 сер.). Медым крукас бура ужалас, оз ӧуклас, а крепыда кутас кутӧм керсӧ, сӧс колӧ укладыс вӧчны да лечтыны кватӧтан јукӧнсӧ.

Быгӧдчан круклӧн металмычскӧ јукӧныс крепӧтчысӧ воропӧ (48 сер.), ӧл кор ковмас, пысавсысӧ 2 метр куџаа да 6—8 см кызаа зорјӧ. Зорјыс вӧрлеџылӧн

48 сер.

мед пыр кӧулас, сӧс сылы колӧ отсасыс рычаг пыџџи да мерка пыџџи керсӧ, сортӧментјас выӧ орјӧдлгӧн.

ЖУРИНАЛЫГ

Лыстбок.

I. Черјас

Чер јуконјас	5
Пөрөдчан черјас	6
Увјысан черјас	8
Поткөдчан черјас	9
Пу лөсјан черјас	10
Плөтнйчајган черјас	11
Черјас төчйтөм	—
Черпу вөчөм	12

II. Бөр пилтан пөперечнөј пилајас

Кык воропа пила	13
Мукөд пөлөс пилајас	17
Пила разводитөм	19
Фуговка	21
Пила кеслөм	22
Кыңи дөчөритны пилајас	23

III. Отсасыс вөрлезан инструментјас

Тув	25
Кырысан инструментјас	—
Быгльөдчан круқјас	27

ИНВ. №

4015

Фонд
Цена **40** ук.
коп.
ТП-60-2-3

М503.3-1452
Коми-3

А. А. ФАДЕЕВ

**РУЧНЫЕ ЛЕСОРУБОЧНЫЕ
ИНСТРУМЕНТЫ
И УХОД ЗА НИМИ**

Пер. А. Чеусовой

На зыр. наречии (яз. коми)

ОНТИ ИЗДАТЕЛЬСТВО НКТП

Москва, пл. Ногина, д. 5,
Деловой двор